

De strijd in de Vogezes

door J.H.J.Andriessen

Het grensgebied tussen Frankrijk en Duitsland veranderde in de loop der eeuwen verschillende malen van nationaliteit. In 1871 verloor Frankrijk het gebied in de Frans-Pruisische oorlog aan Pruisen en werd te Versailles het Duitse keizerrijk uitgeroepen. In 1914, bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog slaagden de Fransen er korte tijd in om een deel van het gebied weer terug te nemen maar al snel werden ze weer door de Duitsers verdreven en pas na de wapenstilstand in november 1918 kwam het gebied weer in Frans bezit. In 1940, tijdens de tweede wereldoorlog, bezette Duitsland de streek weer. In 1945 kregen de Fransen het gebied tenslotte weer in bezit.

Uit het voorgaande blijkt wel dat dit ogenschijnlijk rustige gebied in werkelijkheid veel geweld over zich heeft heen gekregen en het toneel is geweest van veel verandering en strijd. Slagvelden met namen als Verdun, Ieper, de Somme en de Marne zijn algemeen bekend en worden vandaag de dag nog steeds door veel geïnteresseerden bezocht maar het gebied van Alsac-Lorraine daarentegen is weer teruggezakt in de vergetelheid en schijnbaar weer in diepe rust verzonken. Dat die rust slechts schijn was komt echter in het volgende exposé duidelijk naar voren.

De Frans-Pruisische oorlog en de voorbereidingen op de revanche

We schrijven 1871, het Franse leger was verslagen. Vermoeid en met van pijn vertrokken gelaat, liep Napoleon III langzaam op zijn wachtende generaals toe. De ernstige nierziekte waaraan hij leed had zich opnieuw doen gelden, ditmaal verhevigd door de uren durende rit te paard tijdens de laatste inspectietocht die hij langs zijn teruggeslagen linies maakte. Zwijgend nam hij kennis van de onheilstijding, Sedan was niet meer te redden. De 88.000 man tellende verdediging moest de strijd opgeven tegen de 240.000 Pruisische soldaten die de stad aan alle kanten hadden omsingeld en onder vuur namen.

Vroeg in de ochtend reed hij de Duitse onderhandelaars, die de overgave kwamen eisen, in zijn koets tegemoet. Een korte begroeting volgde waarna hij, begeleid door Bismarck, naar het Chateau Bellevue werd gevoerd waar de onderhandelingen zouden plaatsvinden. Daar aangekomen moest Napoleon eerst rusten omdat de hevige pijn hem verhinderde te spreken. Na enkele uren tekende hij, het was toen 2 september 1871, het overgaveprotocol en ging in ballingschap. Korte tijd daarna overleed hij in Zwitserland. Het Franse keizerrijk vond daarmee een roemloos einde om wederom plaats te maken voor de republiek.

Hoe was dat alles zo ver gekomen?

Misplaatste trots, politieke en persoonlijke geldingsdrang, overmoed en gebrek aan realiteitszin, dat waren de oorzaken welke leidden tot de Frans-Pruisische oorlog

(1870-1871) die ontstond nadat Frankrijk zich verzette tegen de ambities van een Pruisische prins om de vacante Spaanse troon te bestijgen.

Frankrijk stelde op hoge toon, onmogelijke eisen aan de Pruisische koning die deze niet wenste te honoreren. Daarop greep Frankrijk naar de wapenen en verklaarde Pruisen de oorlog.

Een noodlottige stap want in een serie hevige veldslagen werd het Franse leger in de pan gehakt, keizer Napoleon gevangen genomen en Parijs bezet. Om de schande en vernedering nog completer te maken werd, in de beroemde Spiegelzaal te Versailles, het Duitse keizerrijk uitgeroepen. Tenslotte lijfde Duitsland Elzas-Lotharingen, dat overigens in vroeger tijden regelmatig van bezitter was gewisseld, weer bij het Duitse Rijk in en was- naar het scheen- de macht van Frankrijk voorgoed gebroken.

Toch lag juist in dit gebeuren reeds de kiem verborgen van een nieuwe oorlog die geheel Europa in vuur en vlam zou zetten en die wij thans de 'Eerste Wereldoorlog' noemen.

Het Franse volk, geschokt en verslagen, verloor het vertrouwen in zijn leger, dat diep vernederd was en zich nog nauwelijks vertoonde.

Het was in die tijd dat officieren zich in burger kleedden alvorens de kazerne te verlaten en het zou tot 1880 duren voordat men zich weer ging bekommeren om 's lands grenzen en de defensie weer ernstig ging nemen.

In de daarop volgende jaren werd de nieuwe grens met Duitsland voorzien van een verdedigingsgordel met uitermate sterke, welhaast onneembare forten waaronder Verdun, Toul en Belfort. De toegang tot Frankrijk werd hiermede hermetisch afgesloten en het Franse volk begon weer geloof in de toekomst te krijgen.

Het was ook toen dat de gedachte aan 'revanche' de kop begon op te steken, eerst voorzichtig, maar allengs openlijker en heviger. In 1887, kort nadat het laatste fort in de verdedigingsgordel gereed was gekomen, stelde de Franse militaire leiding haar eerste offensieve plannen op, welke er in principe op waren gericht eens het verloren Elzas-Lotharingen weer in de Franse moederschoot te doen terugkeren.

Langzaam maar zeker werd de houding van Frankrijk ten opzichte van Duitsland vijandig. De verdedigingsstrategie werd losgelaten en het leger werd als het ware omgeschoold tot een uitsluitend offensief gerichte oorlogsmachine.

De 'aanval' werd het heilig credo en alles wat maar zweemde naar het begrip 'verdediging' werd te vuur en te zwaard bestreden. De Franse soldaat leerde aan te vallen, ten koste van alles en met alle middelen. Het leger maakte zich op voor de strijd en haar officieren zagen het 'grote ogenblik' weer met vertrouwen tegemoet. Gedurende dit proces zaten ook de diplomaten niet stil. De Franse regering-bevreesd voor een herhaling van de ramp van 1871, begon een diplomatiek offensief dat, naar de geschiedenis ons leert, briljant in opzet en bijzonder geslaagd in uitvoering genoemd mag worden.

Het primaire doel van deze activiteiten was er op gericht de door Bismarck, bewust veroorzaakte diplomatieke isolatie van Frankrijk, te doorbreken en daarna zo mogelijk een alliantie tegen Duitsland te vormen om uiteindelijk het verloren gegane Elzas-Lotharingen (Alsac Lorraine) terug te nemen.

Het geheime Frans-Russische militaire verdrag van 1893

Frankrijks eerste kans kwam toen Duitsland het zogenoemde 'herverzekeringsverdrag' met Rusland niet verlengde.

Dit door Bismarck in 1887 gesloten verdrag, had als doel Rusland aan Duitsland te binden en zo te voorkomen dat dit land aansluiting bij Frankrijk zou zoeken om zo een blok tegen Duitsland te vormen.

Bismarck's opvolger Caprivi, besloot echter dit voor Duitsland uiterst belangrijke verdrag niet te verlengen toen het tijdstip daartoe was aangebroken. Hij achtte het in strijd met het eveneens door Bismarck gesloten 'Triple Alliantie' verdrag tussen Duitsland, Oostenrijk en Italië. Dit speelde Frankrijk enorm in de kaart, want zodra men vernam dat het Duits-Russische verdrag niet meer van kracht was, zond men, het was toen 1890, de generaal Boisdeffre naar Rusland, zogenaamd als waarnemer bij de jaarlijkse manoeuvres van de Russische strijdkrachten, maar in werkelijkheid voor het voeren van besprekingen over een mogelijke Russisch-Franse militaire samenwerking.

Boisdeffre vond een gewillig oor bij Rusland, wiens oude wens, een vrije doorgang via de Dardanellen en de Bosporus naar de Middellandse Zee, nog steeds niet in vervulling was gegaan.

De 'Zeestraten' waren, als gevolg van een besluit van de grootmachten in 1856, verboden voor oorlogsschepen, zodat de Russische Zwarte Zeevloot geen toegang had tot de Middellandse Zee. Wilde men in die situatie verandering brengen dan moesten de ondertekenaars van dat besluit, waaronder Groot-Brittannië, Frankrijk, Pruisen en Oostenrijk, daarvoor hun toestemming geven en de Russen hoopten nu dat nauwe samenwerking met Frankrijk een eerste stap in die richting zou kunnen zijn. Ook de problemen welke men met Engeland had maakten een alliantie met Frankrijk aantrekkelijk.

Boisdeffre bleef ruim twee weken in St.Petersburg en rondde de besprekingen af met een principeovereenkomst over militaire samenwerking als een van beide landen met Duitsland in oorlog zou komen.

Enige maanden daarna, om precies te zijn in juli, stuurde Frankrijk een Marine-eskader naar Rusland voor een officieel vlootbezoek waarmee de toenadering tussen beide landen nog eens nadrukkelijk onderstreept werd.

Het jaar daarop bezocht de, overigens als pro-Duits bekend staande Russische minister van Buitenlandse Zaken, Giers, Parijs voor besprekingen met zijn Franse collega Ribot. Dit was het begin van een serie onderhandelingen over een definitief en officieel militair verdrag tussen beide landen.

Hoe belangrijk Frankrijk zo'n verdrag achtte bleek wel uit het feit dat men bij het bezoek van Giers reeds een volledig ontwerpverdrag, opgesteld door de generaal Mirabel, gereed had liggen. De essentie van dit verdrag werd gevormd door artikel 2 dat bepaalde dat de mobilisatie van slechts één der Triple Alliantie landen, Duitsland, Oostenrijk-Hongarije of Italië, voor Frankrijk en Rusland voldoende reden zou zijn om direct Duitsland gelijktijdig en gezamenlijk aan te vallen, dus zelfs als dit land zelf nog niet gemobiliseerd zou hebben. Het verdrag 'Mirabel' voorzag in een militaire conventie en werd na lang onderhandelen uiteindelijk ondertekend door generaal Boisdeffre namens Frankrijk en generaal Obruchev namens Rusland, om daarna aan de tsaar ter goedkeuring te worden voorgelegd.

De tsaar echter aarzelde, niet omdat hij tegen dit verbond was, maar omdat hij vreesde dat het Franse parlement, dat toen in samenstelling niet oorlogzuchtig was, het verdrag zou afwijzen vooral ook vanwege de duidelijke gerichtheid op de vernietiging van Duitsland. Zo'n afwijzing zou dan natuurlijk in de openbaarheid komen en dat zou fataal zijn voor de nog steeds goede verhouding met Duitsland. Hij eiste dus dat de conventie strikt geheim zou blijven en uitsluitend bekend mocht zijn bij de Franse president en zijn Eerste Minister. De Fransen stemden toe waarna de tsaar

op 17 augustus 1892 zijn handtekening zette. Het zou echter nog tot 27 december 1893 duren voordat het verdrag door de officiële bevestiging van de Russische minister van Buitenlandse Zaken Giers, een bindend karakter kreeg. De eis van de tsaar had derhalve als gevolg dat de inhoud van het verdrag voor het Franse parlement en de meeste ministers verborgen bleef en dit zou tot het uitbreken van de oorlog in 1914 zo blijven.

Het is interessant om kennis te nemen van de inhoud van deze Frans-Russische militaire conventie. Ze is zo leerzaam dat de tekst daarvan hier niet mag ontbreken:

Militaire conventie augustus 1892

Frankrijk en Rusland, beiden gedreven door de wens de vrede te handhaven en slechts tot doel hebbende voorbereid te zijn op de eventualiteit van een niet door hen geprovoceerde aanval door de landen aangesloten bij de Triple Alliantie, gezamenlijk of van een van hen, zijn de volgende maatregelen overeengekomen.

Artikel 1: *Als Frankrijk wordt aangevallen door Duitsland, of door Italië, gesteund door Duitsland, dan zal Rusland al haar beschikbare strijdkrachten inzetten en Duitsland aanvallen.*

Als Rusland wordt aangevallen door Duitsland, of door Oostenrijk, gesteund door Duitsland, dan zal Frankrijk al haar beschikbare strijdkrachten inzetten en Duitsland aanvallen.

Artikel 2: *In geval dat de strijdkrachten van de Triple Alliantie, of van een van de landen waaruit de Triple Alliantie is samengesteld, mobiliseren, dan zullen Frankrijk en Rusland, op het eerste bericht daaromtrent en zonder de noodzaak daarover vooraf elkaar te consulteren, eveneens onmiddellijk en gelijktijdig hun gehele strijdmacht mobiliseren waarna deze zo dicht mogelijk naar de grenzen wordt gebracht.*

Artikel 3: *De tegen Duitsland in te zetten troepenmacht zal aan Franse kant 1.300.000 man bedragen en aan Russische zijde 700.000 á 800.000 man. Deze troepen zullen met de meeste spoed de strijd aanbinden zodat Duitsland gelijktijdig op twee fronten zal moeten vechten, in het oosten en in het westen.*

Artikel 4: *Beide Generale Staven zullen met elkaar samenwerken bij de voorbereiding en effectuering van de hierboven genoemde maatregelen. Ze zullen, zolang er nog vrede is, alle informatie met betrekking tot de strijdkrachten van de Triple Alliantie, waarover zij de beschikking krijgen aan elkaar mededelen. De wijze van communicatie gedurende de oorlog zal nog worden bestudeerd en vooraf worden vastgelegd.*

Artikel 5: *Frankrijk en Rusland zullen geen afzonderlijke vrede sluiten.*

Artikel 6: *De inhoud van deze conventie en zijn artikelen zijn onderhevig aan de strengst mogelijke geheimhouding.*

Na het bestuderen van deze conventie kan er weinig twijfel meer bestaan over de bedoelingen van beide landen. Alhoewel de aanhef vermeldde dat beide landen slechts de vrede voor ogen hadden en dat de overeenkomst uitsluitend tot doel had voorbereid te zijn op een- niet door hen geprovoceerde oorlog, is het duidelijk dat dit

slechts de vlag was die de lading moest dekken. Achteraf vaststellen, welk land wie provoceerde is in de praktijk altijd uitermate moeilijk. De overwinnaar schrijft nu eenmaal de geschiedenis en dat beseften de opstellers van de conventie ongetwijfeld ook.

Artikel 2 en 3 van de conventie maakten onder andere duidelijk dat slechts het mobiliseren van een der bij de Triple Alliantie aangesloten landen reeds aanleiding zou zijn voor een directe mobilisatie en daaropvolgende aanval op Duitsland door Frankrijk en Rusland. Het was ook zonneklaar met hoeveel troepen die aanval zou worden ingezet.

Voorts viel op dat men in 1892 kennelijk al precies wist hoe de Triple Alliantie (Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Italië) zich zou opstellen en op welke wijze men zelf het initiatief kon nemen, immers, door een incident waarbij één der Triple Alliantielanden betrokken zou worden en zich genoodzaakt zou voelen om te mobiliseren, kon men de casus foederis doen ontstaan en ten strijde trekken .

Aan de betekenis van het Frans-Russische verdrag van 1893 en de daarbij behorende geheime militaire conventie, moet zeer grote betekenis worden gehecht. Dat is bij de geschiedschrijving over deze periode niet altijd het geval geweest. De overeenkomst doorbrak niet alleen het isolement waarin Frankrijk na de oorlog van 1871 terecht was gekomen, maar was voorts het begin van een tegen Duitsland gerichte blokvorming (waarbij ook Engeland zich wat later zou aansluiten) en in feite de meest duidelijke aanwijzing dat de verdragspartners zich planmatig op een oorlog aan het voorbereiden waren. Dé facto bevatte het verdrag reeds de kiem van de Eerste Wereldoorlog en was het van een uitermate agressieve strekking. Jaarlijks nu kwamen de Generale-Staven van beide landen bijeen om het verdrag verder inhoud te geven.

Uit de notulen van 1913 lezen we onder andere:

‘De twee Chefs van Staven bevestigen de afspraken van de vorige vergaderingen van 1911 en 1912 waarin volledige overeenstemming werd bereikt m.b.t. de gezamenlijke doelstelling n.l. de vernietiging van de Duitse legers’ .

Direct na het van kracht worden van het verdrag begon Frankrijk Rusland financieel te steunen en stelde, voor die tijd, enorme sommen geld (gemiddeld 450.000.000 Franc per jaar) ter beschikking waarbij slechts een eis werd gesteld. Het geld moest gebruikt worden voor de uitbouw van het Russische spoorwegnet, een uiterst dringende zaak volgens de Franse Generale Staf, omdat daardoor een snellere mobilisatie van het Russische leger mogelijk zou worden. welke meer zou aansluiten op de Franse mobilisatietijd van twee á drie weken.

Dit blijkt uit de brief die de Russische minister van Financiën, Kokovtsov, op 27 juni 1913 aan zijn minister-president Sazonov zond waarin hij meldde;

‘De voorzitter van de Parijse Beurs, De Verneuil, informeerde mij dat hij, tijdens zijn verblijf in St.Petersburg, gemachtigd is ons te informeren over het standpunt van de Franse regering inzake het in omloop brengen in Frankrijk van Russische, door de staat gegarandeerde leningen,

De Franse regering is bereid Rusland toe te staan jaarlijks uit de Parijse markt 400 tot 500 miljoen franc op te nemen in de vorm van een door de staat gegarandeerde lening ten behoeve van het realiseren van een nationaal programma voor de constructie van het spoorwegnet onder de volgende twee condities:

1: Dat de constructie van de strategische spoorlijnen, zoals afgesproken met de Franse generale staf, onmiddellijk zal beginnen.

2: Dat de effectieve vredessterkte van het Russische leger aanzienlijk zal worden opgevoerd.'

De Frans-Russische voorbereidingen op een oorlog met Duitsland werden overigens met kracht ter hand genomen.

In 1911 reisde de Franse generaal Dubail, chef van de staf van het ministerie van Oorlog, naar Rusland. Hij kreeg daar gedaan dat de Russen toezegden om hun mobilisatietijd aanzienlijk te bekorten en wel in zoverre dat zij, vooruitlopend op de voltooiing van de gehele mobilisatie, binnen 16 dagen alvast Oost-Pruisen zouden binnenvallen. Een uiterst belangrijke beslissing omdat hiermede *dé facto* het Duitse von Schlieffenplan, dat nu juist gebaseerd was op de aanname dat er minstens 4 weken verschil zou zijn tussen de Franse- en Russische mobilisatietijd, zijn essentie verloor.

In 1912 werd het aantal Russische troepen dat de aanval moest uitvoeren vastgesteld op 800.000 man. Voorts beloofden de Russen nog dat de eerder reeds toegezegde verkorte mobilisatietijd van 16 dagen zou worden teruggebracht tot 14 dagen. Het zal duidelijk zijn dat Rusland hiertoe zijn gehele mobilisatieschema heeft moeten aanpassen en later is dan ook gebleken dat men reeds voor de moord op de Oostenrijk-Hongaarse troonopvolger, Franz Ferdinand, in het geheim troepen uit Siberië naar de Russische garnizoenen heeft overgebracht en de regimenten in Europees Rusland aanzienlijk heeft versterkt en in staat van paraatheid heeft gebracht.

Zoals gezegd, de door de Franse generaal Dubail gemaakte afspraak tastte het von Schlieffenplan tot in de wortel aan. Immers dit plan ging er van uit dat de Fransen verslagen zouden moeten zijn alvorens Rusland zijn mobilisatie zou hebben voltooid en men dacht hiervoor ongeveer een maand de tijd te zullen hebben. Zowel de oude Moltke als zijn opvolgers waren het er steeds over eens geweest dat een oorlog op twee fronten, ten koste van alles diende te worden voorkomen, aangezien men Duitsland dan zeer weinig kans gaf zo'n oorlog te overleven.

Dat het de Russen uiteindelijk lukte hun mobilisatietijd inderdaad te bekorten blijkt wel uit een memorandum van de Franse Generale Staf uit 1912 waarin wordt opgemerkt:

'elle pourrait entamer les opérations le 15e jour de la mobilisation et développer complètement son offensive avec la masse de ses troupes actives- 24 corps d'armée- du 20e au 23e jour. Cette situation s'améliore d'ailleurs de jour en jour'.

Frankrijk had diplomatiek op uiterst bekwame wijze gemanoeuvreerd en de Frans-Russische oorlogsmachine bereidde zich, in het geheim, maar met grote vastberadenheid voor op het 'grote' moment.

De oorlogsplannen van Duitsland en Frankrijk

Het Duitse Von Schlieffenplan.

Het Duitse oorlogsplan, opgesteld door de toenmalige Chef van de General Staf, veldmaarschalk Von Schlieffen hield rekening met een gelijktijdige aanval van Rusland en Frankrijk op Duitsland. Volgens Von Schlieffen kon Duitsland zo'n aanval niet overleven. Hij was van mening dat de enige mogelijkheid zou zijn om, gebruikmakend van het verschil in mobilisatietijd tussen Rusland en Frankrijk van ca 6 weken, zich eerst tegen Frankrijk te keren, dat land in die tijd te verslaan en zich dan tegen de Russische beer in het oosten te keren. Het plan voorzag in een zeer sterke rechter vleugel waarbij ca 90% van de Duitse strijdkrachten zouden worden ingezet voor een aanval op Frankrijk en de resterende tien procent voor de verdediging van Metz en de Oostgrens van het Rijk. Von Schlieffen rekende er daarbij op dat de Fransen, die al in 1894 een militair verbond hadden gesloten met Rusland, gebruikmakend van het feit dat er slechts weinig Duitse troepen ter verdediging van hun grens waren achtergebleven, onmiddellijk een directe aanval zouden ondernemen op Elzas-Lotharingen. Het lag in de bedoeling van Von Schlieffen zo'n aanval in eerste instantie niet al te veel in de weg te leggen, eventueel was hij zelfs bereid tijdelijk stukken grondgebied op te geven om voldoende troepen beschikbaar te hebben voor zijn rechtervleugel teneinde Frankrijk snel te verslaan om zich daarna tegen de Russen te keren. Zoals gezegd, hij ging daarbij uit van de gedachte dat de Russen minimaal een maand tot zes weken nodig zouden hebben om hun mobilisatie af te ronden alvorens ze tot de aanval zouden kunnen overgaan en in die tijd hoopte hij dan Frankrijk reeds te hebben verslagen en zodoende een strijd op twee fronten te voorkomen..

Het Franse 'plan XVII

Ook de Fransen hadden echter voorbereidingen getroffen. Gebruikmakend van de sinds 1893 bestaande militaire conventie met Rusland en de sinds 1904 bestaande entente met Engeland waarbij afspraken waren gemaakt over militaire samenwerking met dat land in geval van oorlog hadden zij hun "plan XVII" opgesteld dat in grote lijnen als volgt luidde:

1: Franse troepen vallen direct na het uitbreken van de vijandelijkheden de Elzas binnen en zullen daar weinig tegenstand ondervinden omdat dit zo in het Von Schlieffenplan is vastgelegd. Teneinde dit voordeel zo goed mogelijk uit te buiten, dient een zo sterk mogelijke Franse troepenmacht aan de aanval deel te nemen. Deze aanval zal echter pas plaats kunnen vinden nadat Duitsland België is binnengevallen omdat pas dan de Engelsen actief kunnen worden. De Duitse inval in België is dus een 'conditio sine qua non' en Frankrijk moet er voor zorgen niet zelf als agressor te worden aangemerkt. Derhalve zal men, als het zover is, de eigen troepen vooreerst van de grens terugtrekken om elk misverstand dienaangaande te voorkomen.

2: De militaire afspraken met Engeland hielden in dat Britse troepen in Frankrijk en België zouden landen en daar de Duitse opmars zoveel mogelijk dienden te vertragen. Hierdoor zouden de Duitsers als het ware worden vastgehouden in deze gebieden en daardoor niet in staat zijn troepen vrij te maken voor het oostelijk front ter ondersteuning van hun bondgenoot Oostenrijk-Hongarije hetgeen, volgens de Fransen, noodzakelijk zou worden omdat:

3: De Russen volgens een geheime afspraak, veel eerder, namelijk reeds binnen 14 dagen na mobilisatie, met ruim 800.000 man Oost Pruisen zouden binnenvallen en daar een tweede front zouden vestigen. Dit betekende dat Duitsland met bijna zijn

gehele strijdmacht in België, als een rijpe appel voor het grijpen zou liggen en van twee zijden tegelijk in de tang genomen zou kunnen worden.

4: Frankrijk speelde hiermede in op het von Schlieffenplan hetwelk voorzag in het 'voorlopig' toelaten van Franse troepen in de Elzas. Echter, Frankrijk dacht het 'voorlopige' karakter van deze bezetting te kunnen omzetten in een 'blijvende'.

5: Frankrijk liet de verdediging van eigen land vooreerst grotendeels over aan de Britten en het was haar bedoeling de oorlog zoveel mogelijk op Belgisch grondgebied te laten plaatsvinden.

De werkelijke Franse plannen lijken dan ook wel het spiegelbeeld van het von Schlieffenplan, namelijk het binden van de vijand eventueel door deze tijdelijk toe te laten op eigen grondgebied en tegelijkertijd zelf met grote snelheid en een zware troepenmacht elders aan te vallen zonder daar veel weerstand te zullen ontmoeten.

In deze reconstructie wordt het ook duidelijk waarom de Franse soldaat uitsluitend voor de aanval werd getraind. Men was helemaal niet van plan het land in eerste instantie zelf te verdedigen omdat men heel andere gedachten had. Alles was gericht op een snelle bezetting van het verloren grondgebied en eenmaal daar aangekomen, was men van plan er te blijven ook. De hulp van Engeland was nodig om een en ander te realiseren en de eventueel binnendringende Duitsers tegen te houden of hun opmars op zijn minst te vertragen.

Zo lagen de gecombineerde legers van Frankrijk, Rusland en Gr.Brittannië in augustus 1914 gereed terwijl zeven Duitse legers onder commando van resp. generaal A.von Kluck (1e leger), generaal Von Bülow (2e leger), generaal Von Hausen (3e Leger) generaal Albert Von Württemberg (4e leger), de Duitse kroonprins Wilhelm (5e leger), kroonprins Rupprecht Von Bayern (6e Leger) en generaal Josias Von Heeringen (7e leger) zich hadden opgesteld aan de grenzen van België, Luxemburg en Frankrijk om die landen op het eerste bevel daartoe binnen te vallen teneinde zo snel mogelijk via Luxemburg en België door te stoten naar noord-Frankrijk om dan , als het ware tegengesteld aan de wijzers van de klok, met Metz als draaipunt langs de Franse kust westelijk rond Parijs te trekken om dan snel weer oostelijk af te buigen en zo uiteindelijk de Franse stellingen aan de Duitse grens in de rug aan te vallen.

De Armee Abteilung Hermann von Strantz

Herman von Strantz, Pruisisch generaal der infanterie, geboren te Nakel (Posen), 13 febr. 1853, overleden te Dessau, 6 nov. 1936, was sinds 1870 in het leger, en nam aan de oorlog met Frankrijk van 1870/71 deel. In 1900 werd hij commandant van het 2e infanterie-garderegiment, 1903 van een brigade en in 1906 van een divisie. In 1911 werd S. commanderend generaal van het 5e legerkorps in Posen, dat in de 1^e Wereldoorlog aanvankelijk deel uitmaakte van het 5e leger en waarmee hij aan het westelijk front slag leverde bij Longwy-Longuyon. Uit het versterkte 5e legerkorps werd in sept. 1914 de legergroep, later de naar hem genoemde legerafdeling gevormd, die moest zien stand te houden in de hardnekkige strijd op de Maasheuvels en in het Priesterbos (Priesterwald).

Deze "Armee Abteilung von Strantz" maakte, zoals gezegd, deel uit van het 5e Duitse Leger onder bevel van de Duitse kroonprins en bevond zich aan de linkerflank daarvan. Bij het uitbreken van de oorlog, nam het posities in achter de oostelijke

Maasoever langs de lijn St. Mihiel- Buzy –Zijn hoofdkwartier vestigde hij in het 'Chateau de Moncel' nabij Jarny in het departement Meurthe et Moselle..

Von Strantz leger was samengesteld uit het 5e Legerkorps bestaande uit de 33e Reserve Divisie met de 8e Beierse Brigade en de 66e Reserve brigade en een Landwehr Divisie.(Deze troepen waren tussen 20 en 25 september tot de lijn Buzy - Combres - St Rémy - Seuzey - Lamorville opgerukt.)

Voorts had van von Strantz nog het Beierse 3e legerkorps,(dat er in slaagde tot de lijn Senonville - St Mihiel - Apremont op te rukken,) tot zijn beschikking alsmede de 10e Infanterie Divisie en een Garde Divisie in de lijn Lahayville - Regniéville - Pont-à-Mousson terwijl hij ook nog een Cavalerie Divisie in het gebied van de Côtes Lorraines kon inzetten.

Het begin van de strijd

Nadat de oorlog was uitgebroken en Duitse troepen volgens het von Schlieffenplan op 3 augustus 1914 de grens met Luxemburg en België overtrokken rukte ook het onderdeel van von Strantz volgens plan op naar de vooraf vastgestelde doelen. Op 9 september zwom een Duitse eenheid s'nachts de Maas over en slaagde er daarbij in om de spoorlijn tussen St.Mihiel en Verdun op te blazen. De Fransen stuurden nu in allerijl ook versterkingen naar de Maashoogten omdat ze vreesden voor een eventuele Duitse doorbraak aldaar, waarbij het Franse 3^e Leger in de rug zou kunnen worden aangevallen.

Op 20 september kreeg von Strantz bevel om de Franse forten, die de bruggen over de Maas tussen Verdun en Saint Mihiel beschermden aan te vallen en te veroveren, zodat de weg naar Verdun vrij zou komen voor het oprukkende Duitse 5^e Leger onder bevel van kroonprins Wilhelm. Het ging daarbij om de forten Troyon op de oostoever van de Maas op ca 11 km ten noorden van St. Mihiel , fort Les Paroches op de westoever van de Maas en Camp des Romains op ca. 1 km ten zuiden van de stad. Na de liquidatie daarvan, luidde het bevel, moest von Strantz tussen Toul en Verdun doorbreken en de Maas oversteken zodat hij de Franse bevoorradingslijnen vanuit het zuiden naar Verdun zou kunnen blokkeren.

Het verloop van de strijd

Op 20 september nam Duitse artillerie het strategisch belangrijke knooppunt Hattonchâtel onder vuur hetwelk werd gevolgd door een felle aanval met drie legerkorpsen, het 5e Legerkorps op de rechtervleugel, het Beierse 3e Legerkorps in het midden en het 14e Legerkorps op de linkervleugel.

De Franse troepen die zich hadden ingegraven op de kam van de heuvelrug werden plotseling geconfronteerd met een Duitse aanval vanuit de bossen bij Harville, Beney en Thiauourt. Zij slaagden er in op te rukken tot de lijn Fresnes - Wadonville - Hattonchâtel - Heu-dicourt - Essey - Limey.

Het 5e Legerkorps van von Strantz zag kans om de Fransen tussen 20 en 25 september terug te slaan tot de lijn Les Eparges - St. Rémy waarbij ze er voorts in slaagden om aan de oostzijde van de Côtes Lorraines op de heuvelrug te komen. Zij veroverden de Tranchée de Calonne en bereikten Vaux-les-Palameix van waaruit het

Fort de Troyon zichtbaar werd. In de middag van de 25e september slaagden de Fransen er echter in een verdere opmars tot staan te brengen.

Het Beierse 5e legerkorps trachtte nu vanuit Haumont , Hattonchâtel en de weg van Heudicourt-St. Mihiel te bereiken, waarbij ze enkele dorpen veroverden waaronder Hattonville, Vigneulles, Hattonchâtel, Heudicourt en Woinville.

De Fransen moesten zich terugtrekken en groeven zich ter verdediging in langs de weg Apremont - Loupmont – Xivray daarbij gesteund door het geschut van de forten Liouville en Gironville.

Het Duitse 14e Legerkorps op de linkerflank probeerde op 20 september vanuit Thiaucourt en Essey in zuidelijke richting op te rukken maar werd daarbij tegengehouden door de Fransen langs de weg D 958 tussen Limey-Remenauville en Pont Mousson.

De strijd om de Forten; De capitulatie van Fort Camp des Romains en de val van St.Mihiel

Generaal von Strantz had zoals gezegd bij het begin van de campagne het bevel gekregen om de Maas over te steken, de forten Troyon , fort Les Paroches en fort Camp des Romains te liquideren waarna hij de Franse aanvoerlijnen vanuit het zuiden naar Verdun moest verstoren. Na de aanvankelijke successen was het zijn bedoeling zich nu op de verovering van de forten te richten maar dat zou geen eenvoudige taak worden, mede dankzij de heldhaftige verdediging van de Fransen.

Bij de verovering van St.Mihiel en Fort Camp des Romains zette Von Strantz het 3^e Beierse Legerkorps in.

Eenheden van dit korps rukten in de nacht van 21 september op door de bossen oostelijk van St. Mihiel en bereikten het Foret de Gaumont op 3 km noordoost van St. Mihiel en de Vieux Etaing Ferme op 4,5 km ten oosten van de stad tot in de onmiddellijke nabijheid van de forten Les Paroches en Camp des Romains alwaar zij zich ingroeven.

Achter hen werd nu zware artillerie opgesteld waaronder met name het zware Oostenrijkse belegeringsgeschut alsmede een aantal zware houwitsers en ander zwaar geschut. Het aanvoeren en in stelling brengen van dit geschut nam, door zware regenval en drassig terrein, enkele dagen in beslag maar was op 22 september gereed.

Intussen braken hevige gevechten uit en lanceerden de Fransen een aanval langs de weg Lacroix – Lamorville (de D 162) en vanuit het Bois Belouse maar de aanval kon door o.a. de Beierse 11^e infanteriebrigade worden geneutraliseerd, waarna de Fransen zich weer terugtrokken ten noorden van Lamorville en Spada en die plaatsen verder versterkten.

Duitse tegenaanvallen in de avond van 23 september leidden niet tot resultaat, al lukte het door te dringen tot vlak bij Lamorville. Hevige Franse artilleriebeschietingen noodzaakten de Duitse troepen zich met grote verliezen weer op hun uitgangsstellingen terug te trekken en de Fransen hielden hun oude posities op de heuvels tussen Spada, Lamorville en Lacroix in bezit.

De verovering van St.Mihiel

Inmiddels waren de Fransen er op 14 september in geslaagd de Duitse opmars aan de rivier de Marne te stoppen. Dit was o.a. het gevolg van het feit dat de communicatie tussen het Duitse 1^e en 2^e Leger en het Duitse hoofdkwartier in Luxemburg slecht was. Er ontstond een gevaarlijke opening van ca 40 km tussen de twee legers waardoor het gevaar ontstond dat de Fransen d.m.v. een aanval op de flank, beide legers van elkaar zouden kunnen scheiden en afzonderlijk verslaan. Von Moltke gaf nu opdracht aan beide legers om zich weer achter de Marne terug te trekken. Dit betekende dat het oorspronkelijke Von Schlieffenplan mislukt was en dat de geplande bewegingsoorlog veranderde in een loopgravenoorlog. Hierdoor zou de oorlog nog een viertal jaren voortduren.

Intussen kregen eenheden van de Beierse 6^e infanteriedivisie van von Strantz bevel St.Mihiel aan te vallen en daar een bruggenhoofd te vormen over de Maas en om fort Camp des Romains in te nemen.

In de ochtend van 24 september werd de aanval op St.Mihiel ingezet. De Fransen hadden tot grote verrassing van Von Strantz verzuimd versterkingen aan te voeren zodat de Duitsers zonder veel tegenstand zowel de stad, de brug over de Maas alsmede de hoogten van de westoever zuidelijk van Chauvoncourt konden innemen. De inmiddels door de Fransen gerepareerde strategisch zo belangrijke spoorverbinding tussen St.Milhiel en Verdun ging hiermede voor de Fransen definitief verloren.

Voor de Fransen was met name de val van St.Mihiel een grote tegenslag. Zij zouden vele pogingen ondernemen de stad te heroveren maar dit zou nog tot eind 1918 duren. Pas toen ook de Amerikanen, in 1917, aan de oorlog gingen deelnemen, kon uiteindelijk de St.Mihielsaillant weer worden ingenomen.

De verovering van Fort Camp des Romains

Inmiddels was ook de aanval op fort Camp des Romains ingezet.

De Duitsers bereikten het fort zonder te zijn beschoten en groeven zich in om de nacht af te wachten.

Het zware Duitse belegeringsgeschut werd nu in stelling gebracht.

Om 0830 uur in de ochtend van de 23e september begon dit geschut, nog versterkt met negen batterijen van het Beierse 8e Veldartillerie Regiment, aan de beschieting van de forten Les Paroches, Camp des Romains, Liouville en fort Troyon.

Bij dit artilleriebombardement kreeg Fort Camp des Romains alleen al zo'n 16000 zware granaten te incasseren waarbij het munitiedepot werd geraakt en in de lucht vloog. Het was duidelijk dat dit oude fort (1875) niet bestand was tegen de zware granaten van het door de Duitsers gebruikte Oostenrijkse belegeringsgeschut. Na twee volle dagen van beschieting waren er grote bressen in de muren geschoten en het merendeel van het geschut uitgeschakeld,

Vroeg in de ochtend van de aanval meldden verkenners echter dat het fort nog een sterke bezetting zou hebben en dat het nog niet zwaar genoeg zou zijn getroffen. Desondanks werd besloten de aanval toch door te zetten en om 0530 uur van de 25^e september kwam het bevel tot actie.

Acht compagnieën zetten de aanval in waarbij de fortbezetting totaal werd verrast. Hevige gevechten braken uit waarbij de aanvallers vanuit alle hoeken en gaten onder vuur werden genomen. De Duitsers slaagden er echter in, ondanks grote verliezen, het fort te beklimmen en de oostelijke bovenkant te veroveren waarna ze de hoofdingang konden binnendringen waar man tegen man gevechten uitbraken. Gang voor gang en kazemat voor kazemat moest worden veroverd en het verzet was hevig en de verliezen dan ook navenant. Uiteindelijk, na een strijd van enkele uren, moest de verdediging om 08.30 uur het opgeven en capituleren. Van de bezetting van 458 man waren 50 man gesneuveld en er vielen 60 gewonden terwijl 200 man waren uitgeschakeld door instortingen binnen het fort als gevolg van de zware artilleriebeschietingen.

Na de capitulatie werden de overlevenden in krijgsgevangenschap afgevoerd en was Camp des Romains in Duitse handen. Het bleef tot eind 1918 ook onderdeel van de Duitse sector waar het front zich stabiliseerde langs de lijn St.Mihiel – Apremont le Foret .

Het was in deze sector waar gedurende de gehele oorlog doorlopend werd gevochten zonder echter dat de frontlijn veel veranderde. Het werd ook hier een loopgravenoorlog waarbij veel manschappen sneuvelden zonder dat er sprake was van veel terreinwinst, Op de foto's in dit boek zijn veel van deze historische gevechtsterreinen opgenomen die doen herinneren aan de strijd die hier gevoerd werd en de doden die hier zijn gevallen.

Het onneembare Fort Troyon

Fort Troyon stond op de lijst van door Von Strantz te elimineren forten. Het fort was van groot strategisch belang voor de verdediging van Verdun en voor het beveiligen van bepaalde gebieden ten westen van de Maas. Het moest verhinderen dat de vijand in de zwak verdedigde frontsectoren oost van de Maas troepen kon concentreren voor een aanval in de richting van de rivier en zijn bruggen. Zo had Troyon onder meer de taak de bruggen bij Ambly en La-croix-sur-Meuse te beveiligen.

In september 1914 had het fort een bezetting van ongeveer 450 man onder bevel van de Franse fortcommandant kapitein Heym. De bezetting had onder meer tot taak een eventueel doorgebroken vijand tegen te houden om te voorkomen dat deze het fort kon aanvallen.

In de vroege morgen van 8 september werd de fortcommandant gewaarschuwd dat een sterke vijandelijke eenheid in de buurt van het fort was waargenomen en dat er al een schermutseling had plaatsgevonden met een door hem uitgezonden patrouille. Op 8 september om 08.20 uur werd het fort door de Duitsers beschoten zonder dat er een inslag volgde, maar direct daarna volgde echter de eerste treffer waarbij een luitenant van de artillerie en een kanonnier werden gedood en een ander ernstig gewond. Reeds een uur later waren de op het fort opgestelde 12cm-kanonnen uitgeschakeld.

Na drie uren nam de intensiteit van de vijandelijke beschieting af, maar Duitse treffers van zware houwitsers hadden reeds zeven kanonnen en de bovenbouw van het fort zwaar beschadigd.

Ook explodeerde een Duitse granaat waarbij een onderluitenant ernstig werd gewond.

Vroeg in de ochtend van 9 september werd de beschieting in alle hevigheid hervat maar een uur later stopte het Duitse vuur abrupt en naderden drie Duitsers te paard, voorzien van een witte vlag. Het waren twee officieren en een trompetter, die als parlementairs de overgave van het fort met zijn bezetting en bewapening eisten. Bovendien eisten zij dat het op hen gericht artillerievuur onmiddellijk zou worden gestaakt omdat dit in strijd met het oorlogsrecht zou zijn. Er bleek een door fort Génicourt afgevuurde granaat op zo'n 20 meter van de onderhandelaars te zijn ingeslagen.

De fortcommandant deelde hen mede dat er geen communicatiemogelijkheid was met Génicourt en hij dus geen mogelijkheid had de beschieting tegen te houden. Hij deelde de Duitse onderhandelaars voorts mede dat hij het fort liever in de lucht zou laten vliegen dan het over te geven waarna de Duitsers onverrichterzake terugkeerden. Korte tijd later hervatte de Duitse artillerie, met zwaar geschut, de beschieting.

Inmiddels naderde de Duitse infanterie het fort en begon gaten te knippen in de draadhindernissen.

Om 20.00 uur begon de frontale aanval op het fort. De bezetting opende het vuur op de aanvallers met alle nog bruikbare kanonnen, mortieren, mitrailleurs en geweren terwijl de aanvallende Duitse infanterie tevens zwaar onder vuur werd genomen door het ondersteunende vuur van geschut van de forten Génicourt en Les Paroches. De aanval ging de gehele nacht door tot het aanbreken van de dag waarna de Duitsers zich terugtrokken teneinde de eigen artillerie gelegenheid te geven het fort opnieuw onder vuur te nemen.

De volgende dag, 10 september, begon de Duitse artillerie vroeg in de ochtend, opnieuw met een beschieting, nu met 30,5cm-houwitser. De Franse fortcommandant werd hierbij ernstig aan zijn benen en rug gewond. Deze beschieting ging de gehele dag onverminderd door.

Om ca 18.00 uur sloeg een salvo door het dak van een munitieopslagplaats waardoor de daar opgeslagen granaten explodeerden en een toegangstunnel instortte waarbij enkele manschappen werden bedolven.

Een uur later eindigde de beschieting hetgeen een voorteken was van de nadering van aanvallende infanterie.

De fortcommandant, die ondanks zijn verwondingen op zijn post was gebleven liet nu een rode lichtkogel afvuren waarmee hij wederom om hulp van de forten Génicourt en Les Paroches vroeg. De verwachte infanterieaanval bleef die nacht echter uit.

Op 11 september, de vierde dag waarop de Duitsers poogden het fort te veroveren, werd de Duitse artilleriebeschieting vroeg in de ochtend hervat, nu met 21cm-houwitser. Vele salvo's troffen het fort op het dak van het zuidelijke munitiemagazijn zonder echter grote schade aan te richten.

Rond 13.00 uur werd de beschieting nu niet alleen op het zuidelijke munitiemagazijn gericht maar op het gehele fort waarbij twee ondergrondse kazematten werden getroffen en langzaam maar zeker veranderde het fort in een ruïne.

Het vijandelijke vuur werd de gehele nacht voorgezet en eindigde bij het aanbreken van de dag. Later in de ochtend werd de beschieting van het fort weer hervat maar de Fransen slaagden er op 12 september in enkele stukken Duitse artillerie uit te schakelen. De Duitsers beschoten daarna het fort met nog slechts één houwitser tot in de ochtend van de 13e september waarna de beschieting plotseling eindigde. Een

Franse patrouille meldde daarop dat de Duitsers zich kennelijk aan het terugtrekken waren. De aanval op het fort leek voorlopig te zijn afgebroken.

Pas op 24 september openden de Duitsers wederom het vuur op het fort waarbij het noordelijke munitiemagazijn werd getroffen en explodeerde. Hierbij kwamen 18 Fransen om het leven. Zij liggen nog steeds onder het puin bedolven.

Het fort zelf was grotendeels veranderd in een ruïne. Alle gangen en verblijven waren ingestort of vol stenen en puin geraakt waardoor men zich binnen in het fort praktisch niet meer kon verplaatsen.

Toch kon men trots zijn op de verdediging. Men had een complete vijandelijke divisie belet de Maas op dit punt over te steken.

Als gevolg van de terugtocht van de Duitsers bij de Marne werd het veroveren van fort Troyon op dat tijdstip minder opportuun en hoewel het zo nu en dan nog wel werd beschoten bleef het fort in Franse handen en kon in 1918 nog een nuttige rol spelen bij de komst van de Amerikanen in dat gebied. De Franse fortcommandant Heym overleefde de aanvallen op het fort maar sneuvelde later, op 27 maart 1915 in de slag om Marchéville.

De strijd om het Priesterwald en de saillant St.Mihiel

.Het 'Priesterwald' (bois de prétre) gelegen tussen Thiaucourt en Pont á Mousson, bevatte de sleutel tot de St.Mihiel saillant en de stad St.Mihiel en er werd zwaar om gevochten alvorens de Duitsers er in slaagden het te bezetten. Het bezit van met name de hoogte van Thiaucourt was strategisch van groot belang. Als de Fransen er in zouden slagen die heuvels te nemen zou Metz binnen het bereik van hun geschut komen en eveneens de enige spoorlijn tussen Thiaucourt en Metz waardoor ze ook de verbinding tussen de Duitse troepen in de St.Mihiel saillant en hun basis in Metz zouden kunnen blokkeren. Metz was het centrum van alle Duitse activiteiten in die sector. In 1914 waren er op een totale bevolking van 70.000 bewoners ruim 15000 militairen. Het was het bevoorradingscentrum voor de troepen, een spoorwegknooppunt en er waren commandocentra. Metz was als troependepot voorts uiterst belangrijk voor de strijd aan het Westfront tussen Alsace Loraine en het Belgische front. Het lot van de stad was zeer nauw verbonden met de controle over het Priesterwald. De Duitse troepen hadden de heuvels daar dan ook bezet en zwaar versterkt.

Franse tegenaanval op St.Mihiel

Zoals gezegd, de Franse opperbevelhebber, generaal Joffre, wenste St.Mihiel ten koste van alles te heroveren en gaf begin 1915 bevel om vanuit het noordwesten de saillant van St-Mihiel weer aan te vallen. Het bezit van St.Mihiel achtte hij noodzakelijk teneinde de druk op Verdun te verkleinen. Om de aandacht van deze (hoofd)aanval af te leiden plande hij een tweede aanval vanuit het nog door de Fransen bezette deel van het Priesterwald, in de richting van Thiaucourt.

Deze steunaanval startte in de nacht van 29 maart 1915, terwijl op 5 april de hoofdaanval op de St.Mihielsaillant van start ging. Helaas, het weer was slecht met zware storm en hevige regenbuien. Zware Duitse tegenstand en man tegen man gevechten met de bajonet, vertraagden de aanval die uiteindelijk volkomen vastliep.

Ze werd een totale mislukking en moest worden beëindigd. De Duitse verliezen bij de gevechten in het Priesterbos bedroegen 67 doden, 116 gewonden en 87 vermisten. Toen in februari 1916 de slag om Verdun van start ging moesten de Fransen de vlakte van Woëvre ontruimen en werden teruggedrongen tot aan de voet van het Maasplateau, ongeveer langs de lijn Les Esparges – Eix. Hier stabiliseerde het front zich tot eind 1918 en de gevechten beperkten zich tot de gebruikelijke aanvallen en tegenaanvallen die wel veel slachtoffers eisten maar niet tot werkelijke terreinwinst leidde. De saillant, St.Mihiel en het grootste deel van het Priesterbos alsmede de stad Thiaucourt bleef tot september 1918 in Duitse handen.

De Amerikanen komen: 1917 – 1918

Het was april 1917 toen de Amerikanen besloten aan de oorlog te gaan deelnemen aan geallieerde zijde. De voornaamste reden daarvoor was een economische. Het zag er naar uit dat de geallieerden in 1917 het onderspit zouden gaan delven in hun strijd tegen het Duitse rijk en dat zou voor de Verenigde Staten een economische ramp betekenen want reeds vrij vroeg in de oorlog had ze haar industrie en financiële middelen d.m.v. enorme leningen ter beschikking gesteld van de geallieerden en Amerika kon zich eenvoudigweg niet veroorloven die enorme verliezen te lijden.

Er was wel een probleem. Het Amerikaanse leger bestond in 1917 slechts uit ca 310.000 man en had dé facto geen echte oorlogservaring. Het zou nog minstens een jaar duren alvorens Amerikaanse troepen gevechtsklaar zouden zijn. Tot opperbevelhebber werd generaal John.J.Pershing benoemd die o.a. tot taak kreeg om snel een leger uit de grond te stampen waarbij gedacht werd aan een strijdmacht van ruim 3,7 miljoen man waarvan 1 miljoen man reeds in 1918 in Frankrijk zouden moeten worden ingezet. Een Amerikaanse divisie telde gemiddeld 28000 man en was daarmee twee keer zo sterk als een geallieerde divisie. Het is bewonderenswaardig dat deze doelstelling ook werd gehaald al moet worden vastgesteld dat de Amerikaanse militaire inbreng uiteindelijk toch niet echt beslissend is geweest bij het beëindigen van de oorlog. De materiële en financiële steun en niet in de laatste plaats ook de morele invloed van Amerikaanse deelname aan de oorlog is echter wel van zeer groot belang geweest.

Reeds in juli 1917 landde een eerste Amerikaans infanteriebataljon in Frankrijk en werd daar door de bevolking met groot enthousiasme ontvangen. De geallieerden hadden gehoopt dat de Amerikanen konden worden ingebracht ter aanvulling van hun eigen gehavende divisies maar Pershing stond er op dat de Amerikaanse strijdmacht als één onafhankelijk Amerikaans leger aan de vijandelijkheden zou gaan deelnemen. Dit leidde tot grote teleurstelling bij de geallieerden, vooral ook omdat men al snel zag dat de waarde en de gevechtskracht van de Amerikaanse inbreng nog ver beneden het niveau van de oorlogservaren geallieerden lag. Besloten werd om de in Frankrijk aangekomen Amerikanen te laten trainen door Franse en Britse officieren. Langzaam lukte het om ze tot een geordende legermacht samen te smelten. De Amerikaanse manier van oorlogvoeren was nog gebaseerd op grote manoeuvres in het open veld. Dit in tegenstelling tot de inmiddels door schade en schande wijs geworden veel voorzichtiger geallieerde manier van gevechtsvoering.

Eind januari 1918 was de eerste Amerikaanse divisie voldoende getraind om in een rustig deel van het front te worden ingezet. Een halfjaar later nam ze voor het eerst deel aan een gecombineerde Frans-Amerikaanse offensieve actie nabij Amiens. Het was begin juni 1918 toen de Duitsers, die sinds maart weer hevig in de aanval waren gegaan en de geallieerden overal terugdrongen, weer de Marne overstaken en tot op 80 km van Parijs stonden. Pershing zag in dat hij een verzoek van Generaal Foch, hem te steunen, niet langer kon weigeren en stelde hem vijf divisies ter beschikking om de Duitse aanval bij de Marne te stoppen. De Amerikanen groeven zich in langs de weg west van Chateau Thierry naar Parijs. Ten koste van ca 10.000 man aan verliezen wisten ze de Duitse aanval te stoppen en in juli 1918 vochten al 7 Amerikaanse divisies samen met de Fransen bij de Marnesaillant. Een maand later stelde Pershing nog 2 divisies ter beschikking aan de Britten bij het veroveren van de saillant van de Leie. Eind augustus vochten er reeds 1 miljoen Amerikanen op Franse bodem.

De verovering van de Saillant van St.Mihiel

Het was augustus 1918 toen de geallieerde opperbevelhebber, generaal Foch, besloot de Amerikanen een eigen sector aan te wijzen en er voor het eerst een geheel Amerikaans leger, het 1^e Leger, met Pershing zelf als bevelhebber, in te zetten bij de verovering van de saillant bij St.Mihiel. Deze was gedurende de gehele oorlog in handen van de Duitsers gebleven.

De bedoeling van Pershing, die voor deze aanval 19 divisies, ruim 500.000 man, ter beschikking had, was om na het veroveren van de saillant meteen door te stoten naar Metz. Foch had echter andere plannen en uiteindelijk werd men het eens dat Pershing eerst de saillant zou nemen om daarna aanvallen te openen in de richting van Mezières en daar de spoorlijn bij de Belgisch-Franse grens af te snijden. Om voldoende troepen voor deze aanval ter beschikking te hebben moest Pershing het aantal divisies voor de saillant verminderen tot 9 divisies en 5 Franse divisies. Voorts werd aan deze strijdmacht nog een tankbrigade toegevoegd van 270 lichte Franse tanks waarvan er 154 werden bemand door Amerikanen onder bevel van de later beroemd geworden toenmalige lt.kolonel Patton.

De totale strijdmacht die de saillant zou aanvallen werd nog uitgebreid met een geallieerde luchtmacht van 1450 gevechtsvliegtuigen, de grootse luchtmacht ooit eerder ingezet, waarvan ook een eenheid door de Amerikanen werd gevlogen onder bevel van de eveneens later beroemd geworden kolonel Mitchell. Voort werden ruim 3000 stukken geschut bijeen gebracht die een front van 62 km bestreken, (ca.196 kanonnen per kilometer). Ze konden beschikken over 40.000 ton munitie en voor het aanvoeren van al dit materiaal werd ca 400 km spoorrails en ruim 25 km aan wegen aangelegd waarvoor 98000 ton aan stenen nodig waren. Uiteraard werd ook rekening gehouden met verliezen waarvoor zo'n 70 hospitaaltreinen op verschillende locaties gereed stonden. Ook aan de te verwachten verliezen werd gedacht. Er werden zo'n 21.000 hospitaalbedden in gereedheid gehouden.

De voorbereidingen voor de verovering van de saillant van St.,Mihiel en het geplande vervolg daarop, waren gigantisch en het is dan ook geen wonder dat de Duitsers er van op de hoogte kwamen en hun conclusies trokken.

Bij de opbouw van de aanvalsmacht groeven Amerikaanse divisies zich in aan weerszijden van de saillant terwijl St.Mihiel zelf zou worden aangevallen door het Franse 2^e koloniale korps onder bevel van generaal Blondat. In totaal stonden er uiteindelijk 400.000 Amerikaanse en 48.000 Franse troepen gereed tegenover 11 Duitse divisies met een totaal van ca 75000 man. De Duitsers echter bezetten een door hen gedurende bijna vier jaar zwaar versterkte saillant en konden vanaf de hoogte van Montsec welhaast elke vijandelijk beweging nauwlettend volgen. Ze lieten dit ook weten aan de Amerikanen en zonden een welkomstgroet per ballon waarin te lezen stond: “ To the 9th Infantry; we know you are here and we are ready for you”.

In de nacht van 11 op 12 september 1918 begon de Amerikaanse artillerie met een vier uur durende beschieting van de saillant waarna tanks en infanterie tijdens zware regenbuien, de aanval om 0500 uur openden.

Tot hun grote verbazing ondervonden de aanvallende troepen maar weinig tegenstand met uitzondering van een klein stuk bos tussen Seicheprey en Nonsard waar de Duitsers machinegeweerposten hadden geïnstalleerd en de Amerikanen ruim 600 doden en gewonden te betreuren hadden. Voor het overige was het min of meer een ‘walk over’, Om 0700 uur van de tweede dag van de aanval was de saillant geheel in Amerikaanse handen. Zelfs de Montsec was door de Duitsers verlaten en behoefde niet meer te worden aangevallen.

Achteraf bleek dat de Duitsers bij het begin van de aanval reeds hun artillerie in veiligheid hadden gebracht en daarna in snel tempo de saillant hadden ontruimd omdat, door de algehele terugtocht op nieuwe linies, de saillant niet meer houdbaar werd geacht.

De “verovering” van de St.Mihiel saillant door de Amerikanen was voor de geallieerden een enorme morele steun en het geloof in de eindoverwinning steeg hierdoor tot grote hoogte. De Duitsers trokken nu terug op een nieuwe verdedigingslijn langs Houdiomont-Fresnes en Woevre-Doncourt-Jaulny en Vandières.

Direct na de verovering van de saillant werden de Amerikaanse en Franse troepen nu verplaatst voor een aanval in de regio Maas-Argonne. In totaal zo’n 600.000 man moesten zo’n kleine 100 km naar het noorden worden vervoerd terwijl daarvoor slechts drie spoorlijnen beschikbaar waren. Bovendien waren de wegen door de eindeloze regenbuien praktisch onbegaanbaar geworden en de ellende werd nog vergroot door duizenden dode paarden die overal verspreid lagen. Het vervoer van de troepen naar hun oorlogsbestemmingen verliep dan ook chaotisch en vergde veel van de bevelvoerders maar uiteindelijk bereikten de manschappen toch hun aanvalsgebied.

De Amerikaanse divisies waren geselecteerd voor de eerste aanvalsgolf van het Maas-Argonne offensief. Ze kwamen tegenover 155000 Duitsers te staan die het gehele gebied vanaf de hoogten van Montfaucon, Romagne , Bois de Barricourt en Bois de Bourgogne domineerden en vier defensieve linies hadden aangelegd, de ondoordringbaar geachte Hindenburglinie gevolgd door de Gisellielinie, de Kriemhildlinie en tenslotte de Freyalinie. Deze linies liepen van het noordwesten van

Metz naar het zuiden en omvatten o.a. ook het Argonnewoud waar de Amerikanen werden geacht aan te vallen.

De eerste Duitse verdedigingslinie was slechts dun bezet volgens het nieuwe Duitse systeem dat rekening hield met het feit dat troepen in de eerste linie de zwaarste verliezen zouden lijden bij een aanval. Daarom werd de eerste linie ingericht als observatielinie met slechts een geringe bezetting. De tweede linie lag op ca 5 km van de frontlijn en bevatte de bulk van de verdedigingstroepen die geacht werden direct nadat de vijand de eerste linie zou hebben bezet onmiddellijk een grote tegenaanval uit te voeren. Deze tweede linie liep langs de lijn Apremont, Montfaucon en Sivr. De derde linie liep langs Grandpré, Romagne en Brioules, terwijl de vierde verdedigingslinie door het bos van Barricourt liep.

Het eerste doel voor de aanvallende troepen was Montfaucon waarvan de Fransen dachten dat het niet voor Kerstmis zou kunnen worden veroverd.

Op donderdag 26 september openden zo'n 4000 stukken geschut, 97 per km frontlijn,

het vuur waarna de gereed liggende infanterie tot de aanval over ging.

In tegenstelling tot de situatie in de St.Mihielsaillant boden de Duitsers hier echter wel degelijk tegenstand en op 27 september werd duidelijk dat de aanval op Montfaucon vertraging ondervond. Pas de volgende dag gelukte het de 79^e divisie de hoogte te nemen. De 35^e divisie slaagde er in de late middag van de 26^e september Vauquois en het stadje Varennes in te nemen en verloor de volgende vier dagen 6000 man in hevige gevechten alvorens te worden afgelost,

Nieuw aangekomen Amerikaanse troepen bleken nu voor de zware aanvallen onvoldoende getraind en sommige van hen wisten zelfs niet met een geweer om te gaan. Aan het eind van de maand waren de aanvallers nog maar zo'n 7 km vooruitgekomen, weliswaar over vreselijk slecht en zeer zwaar verdedigd terrein. Het leek er op dat het Argonne-Maas offensief, ondanks enkele veroveringen, tot mislukken gedoemd was.

In totaal leed Pershings "first Army" in die eerste vier dagen van het offensief ruim 45000 man aan verliezen en kwam praktisch tot stilstand. Het moreel van de troepen werd danig op de proef gesteld nog verergerd door de om zich heen grijpende Spaanse griep (sommige berichten spraken van sterftepercentage van één soldaat per elke tien minuten). Tenslotte waren ook de weersomstandigheden bijzonder slecht met zware regenbuien afgewisseld met bitter koude nachten.

Op 29 september 1918 kon Pershing niet anders dan bevel geven de aanvallen te beëindigen en zo kwam de eerste fase van het Argonne – Maas offensief onder chaotische omstandigheden tot een eind. Het was aanleiding voor de Franse premier Clemenceau om het ontslag van generaal Pershing te eisen.

Op 4 oktober 1918 zou, na de vorming van een tweede Amerikaans leger naast het eerste, de tweede fase van het Argonne-Maas of Champagne offensief van start gaan, In de daarop volgende dag leden de Amerikanen als gevolg van hevige tegenstand 75000 verliezen terwijl er nog eens ca.75000 man werden getroffen door de Spaanse griep en in Franse hospitalen moesten worden opgenomen. Het

percentage dat hieraan overleed bedroeg 32 % en had tot gevolg dat de bezetting van een company moest worden teruggebracht van 250 man naar 175.

Op 21 oktober, slechts 3 weken voor de wapenstilstand, zag het er voor de geallieerden nog steeds niet goed uit en verwachtte men dat de oorlog nog tot ver in 1919 zou gaan voortduren. Clemenceau eiste van generaal Foch, de geallieerde opperbevelhebber, om Pershing te vervangen maar die weigerde dat. De Britse opperbevelhebber Haig adviseerde zijn regering nu om snel gematigde vredesvoorwaarden aan Duitsland aan te bieden omdat hij van mening was dat de Duitsers nog lang niet verslagen waren. Hij was bevreesd dat zijn troepen mogelijk niet langer bereid zouden zijn verder te vechten voor wat hij noemde uitsluitend Franse belangen. Hij noemde de situatie van het Franse leger zeer slecht en meende dat de Amerikanen nog te onervaren waren om de strijd met succes te kunnen voortzetten.

Uiteindelijk bleek dat de inmiddels in Duitsland ontstane revolutie hen noodzaakte om, hoewel ze nog steeds op vijandelijk gebied stonden, de strijd op te geven en om een wapenstilstand te vragen. De geallieerden grepen nu hun kans en eisten niets meer of minder dan de volledige capitulatie van het Duitse leger. Duitsland had geen keus en accepteerde de wapenstilstandeisen zich daarmee met huid en haar aan de geallieerden overleverend. De Duitsers vestigden hun hoop nu op het vredesaanbod van de Amerikaanse president Wilson. In diens "veertien punten"programma, had deze een vrede zonder overwinnaars voorgesteld. Dit voorstel was ook door de geallieerden geaccepteerd. De Duitse hoop tot een ook voor Duitsland eervolle vrede te kunnen komen, kwam ruw tot een einde toen bleek dat de geallieerden de overeenkomst met Wilson eenzijdig verbroken nu Duitsland geheel weerloos aan hen was overgeleverd.

De oorlog eindigde met de ondertekening van "dictaatverdrag" van Versailles in juni 1919 waarbij het toen al duidelijk werd dat dit verdrag uiteindelijk tot een nog vreselijker oorlog met nog veel meer slachtoffers zou leiden.

De vrede zou van korte duur zijn en met de komst van Hitler en zijn nazibende begon wederom een periode van oorlog en vervolging waarbij het aantal slachtoffers die van de Eerste Wereldoorlog vele malen zou overtreffen en de wereld opnieuw in een poel van ellende zou storten.

Geraadpleegde literatuur

Amsterdam Boek, 14-18, De Eerste Wereldoorlog, band 8

Andriessen.J.H.J., De Andere Waarheid.

Andriessen.J.H.J., De mythe van 1918.

Andriessen.J.H.J., De Eerste Wereldoorlog.

Asprey.R., The German High Command at War.

Blake.R., (ed) the Private Papers of Douglas Haig 1814-1919

Buitenhuis.Lt.Col J.H., De gevechten om de Maasovergangen bij St.Mihiel, in "Kroniek 1914-1918" deel 14.

Cartier.J.P., Der Erste Weltkrieg.

Deutsches Kriegsministerium, Der Weltkrieg 1914-1918

Fleming.Th., The illusion of Victory. America in World War 1.

Foch, Marshal., The memoirs of Marshal Foch.

Frossad. La fortification permanente pendant la guerre

Heeres Artillerieschule: Deutsche Artillerie- und Minenwerfermunition
Hogg.I., The guns of 1914-1918
Marchand. Plans de concentration 1871-1914
Mead .G., The Doughboys, America and the First World War.
Millis.W., Road to War, America 1914=1917.
Passhall.R., The defeat of Imperial Germany 1917-1918.
Pershing.J.J., My experiences in the World War
Rebold.J.R. Col., La guerre forteresse
Reichsarchiv: Schlachten des Weltkrieges, Band 0: Von Nancy bis zum Camp des
Romains 1914
Reichsarchiv. Die Bayern im Groszen Kriege 1914-1918
Ritter.G., The Schlieffen Plan.
Stegemanns.H., Geschichte des Krieges, Vierter Band.
Walworth.A., America's Moment; 1918
Zentner., Illustrierte Geschichte des Ersten Weltkrieges.